

IMPORTANȚA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR ÎN ECONOMIA PIETEI LIBERE

Dr. ec. Cristiana MATEI

*Universitatea „Athenaeum” din București
cristinamatei@yahoo.com*

Dr. ec. Adrian Ducu MATEI

*Universitatea „Athenaeum” din București
ducumatei@yahoo.com*

„Cele mai dificile subiecte îi pot fi explicate celui mai greu de cap om dacă nu și-a format dinainte o părere despre ele; însă cel mai simplu lucru nu îi poate fi clarificat nici celui mai inteligent om dacă acesta este ferm convins că știe deja, fără o umbră de îndoială, ceea ce i se prezintă.”

Lev Tolstoi, 1897

Abstract: The importance of rights and freedoms in the free market economy.

This paper is dedicated to the issue of rights and freedoms, the different degrees of freedom, as well as the consequences that differences or variations of freedom have on development, especially on the economic one. The theme of rights and freedoms, in particular, economic freedom, which is expressed primarily through the form of ownership and the scope of the free market, occupies a special place. Both factors depend on how the state works, especially the degree to which its degree of involvement in the economy works. Other and other dimensions of development, professional training, stability of the national currency, the level of taxes, the nature of financial institutions are also important. It is also very important the role and interdependencies that are established between freedom, inequality and development. It is important that freedom is understood in relation to man as an individual, not to social groups treated separately by the individuals who make them up. It is, therefore, an individualistic vision of rights and freedom, correlated with the idea of value attributed to the human individual as uniqueness. It is from this

aspect that we should start, respectively, considering that it would be necessary to characterize our struggle for national freedom, respectively for collective rights and freedoms. At the heart of this struggle, however, should be a kind of individualism: its goal should be that at least some of the individuals of our society, to obtain greater freedom and not to be obstructed by foreign interests.

Keywords: *rights, freedom, economy, development.*

Introducere

Abordarea individualistă ne oferă prilejul să evidențiem opoziția față de ideologiile care susțin constrângerea pentru asigurarea libertății societății sau a omenirii în ansamblul ei¹.

Considerând astfel libertatea, putem înțelege deosebirea dintre acele influențe din afară, care au ajutat la realizarea unor reforme care au avut sarcina să sporească libertatea individuală și acele situații în care obiectivul intervenției externe a fost diametral opus.

Pot fi exemplificate aici în primul caz ocupația americană în Japonia, iar în al doilea caz intrarea României și a altor țări din Europa de Est în puternica sferă de influență a ex U.R.S.S. după 1945.

Acțiunile, eforturile și demersurile eliberatoare dar și amestecul ilegal opresiv nu pot fi tratate în același fel. Și, în anumite circumstanțe, nici guvernarea străină nu trebuie considerată și judecată simplist: prin urmare, apare clar motivul pentru care mulți chinezi din Hong Kong au avut temeri despre ieșirea de sub guvernarea britanică și despre reintrarea provinciei sub autoritatea Chinei.

Suntem de părere că, pentru majoritate românilor, schimbările apărute în situația geopolitică a țării după 1989 au avut o valoare importantă mai ales pentru că au condus la o sporire a gradului de libertate, o creștere a drepturilor individuale, a creșterii nivelului de trai, a diversificării opțiunilor de alegere economică, politică.

În aspect important în înțelegerea mai profundă a libertății îl au relațiile individului cu ceilalți, problema libertății fiind fără valoare în lipsa ideii de societate.

---

1 Isaiah Berlin – *Four Essays on Liberty*, Oxford University Press, Londra – New York, 1969. În eseu „Două feluri de a înțelege libertatea” autorul cercetează amănunțit astfel de concepții.

Spre exemplu, Robinson Crusoe, pe insula sa nelocuită, nu avea îndemnul să fie îngrijorat de problematica libertății.

De asemenea nici relația individului cu universul obiectelor materiale nu este semnificativă în definirea libertății. Faptul că o persoană nu posedă un anumit bun, spre exemplu: un birou, o mașină, etc., nu înseamnă că respectiva persoană nu este liberă, ci mai degrabă că nu este suficient de înstărită. Lucrurile abordate în acest fel pot avea efecte foarte importante, deoarece ne face atenți spre a conștientiza asupra degradării conceptului de libertate sub acțiunea ideologiilor de stânga, în special a celor marxiste, care descriau libertatea mai ales prin prisma relației oamenilor cu obiectele și atribuind o atenție foarte mare sărăciei, considerau că libertatea ca atare nici nu există².

Asemenea teorii au propagat asocieri care sunt pe deplin justificate între o posibilă sau reală sărăcie și libertățile considerate formale cum ar fi superioritatea dreptului, proprietatea privată, libera inițiativă, dreptul de a încheia contracte, etc.

Înlanțuirea de judecăți era simplă, cu toate că era greșit: dacă totuși sărăcia era prezentă în condițiile în care se beneficiază de asemenea libertăți, rezultă că sărăcia este un efect al acestor libertăți, de care, beneficiază, doar o parte, respectiv capitaliștii bogați.

Astfel, toate îndoielile referitoare la anularea drepturilor și libertăților apar ca fiind inutile, deoarece majora cauză a eliminării sărăciei ne dă dreptul întru-totul să le eliminăm. În acest mod au intrat în circuitul public teoriile socialiste, neliberale, manifestate de mulți intelectuali chiar din vest. În zonele unde teoriile socialiste au prins au devenit realitate, iar drepturile și libertatea au fost eliminate. Societățile care au dat curs unor asemenea manifestări au rămas mult în urmă deoarece totul s-a construit pe ideea neadevărată a conflictului dintre libertatea economică și creșterea economiei, împărtășită de toți cei care sunt adepții intervenției ample a statului în economie.

1. Drepturi și libertăți

La definirea drepturilor și libertăților nu trebuie să pierdem din vedere că în unele sfere ale vieții sociale drepturile și gradele de libertate pot să fie mai

---

² Ludwig von Mises, *Liberty and Property*, Auburn University, Auburn, Alabama, Ludwig von Mises Institute, 1988.

ample sau mai reduse. În situația în care ele coboară sub un anumit nivel, considerat critic, putem vorbi de lipsa de drepturi și libertăți, iar când sunt afectate drepturile și libertățile individuale se poate vorbi despre servitute. Care ar fi nivelul drepturilor și libertăților optim din diverse perspective? Considerăm că este necesar a se ține cont de mai multe tipuri de libertate. În general, vorbind se poate avea în vedere că drepturile și libertățile optime nu sunt întotdeauna drepturile și libertățile maxime, cele din urmă fiind echivalente cu acceptarea oricăror comportamente individuale, care includ și încălcarea drepturilor și libertăților altora.

Făcând apel la gândirea relevantă de filosoful american Sidney Hook putem înțelege că idealul pentru drepturi și libertăți în special din zona cercetării științifice nu cuprinde analiza minuțioasă pe subiecți umani³.

Dacă suntem mai pragmatici realizăm că nici în zilele noastre idealul de libertate economică nu este de acord cu degradarea mediului înconjurător. Prin urmare este necesar să subliniem că liberalismul reprezintă o filosofie care împărtășește drepturi și libertăți individuale dar le limitează până la respectarea drepturilor și libertăților celorlalți.

Prin urmare în percepția liberală, societatea reprezintă o structură în care un număr cât mai mare de persoane poate realiza cât mai multe obiective, indiferent de modul cum o fac, cu condiția ca obiectivele respective să nu afecteze drepturile și libertățile celorlalți. Acesta ar fi viziunea clasică de libertate prin drepturi și libertăți. O altă viziune, tot liberală, ușor schimbată ar fi aceea care adăugând criteriilor de descriere a limitelor și interesele indivizilor nou născuți potrivit unor filosofii orientale, condiția ființelor din afara individului.

O altă dimensiune a acestor limite poate fi relevantă dacă avem în vedere un „*interes social*” care este diferit de interesele membrilor acelei societăți. Trebuie precizat că o astfel de perspectivă despre binele social poate avea consecințe nefaste respectiv poate conduce către despotism.

2. Drepturi și libertăți sociale

Când vorbim despre libertate ar fi oportun să ținem cont și de faptul că oricare individ are o serie de drepturi și libertăți sociale, respectiv are posibilitatea de a se manifesta într-un anumit fel, care este perceput și acceptat de mediul său de acțiune (social). Prin urmare, o acceptare din partea socie-

---

3 Sidney Hook, *Paradoxes of Freedom*, Buffalo, New York, Prometheus Books, 1987.

tății înseamnă limitarea sau normare comportamentului celorlalți indivizi, ale căror acțiuni i-ar putea împiedica sau stânjeni să realizeze posibilitatea anterior descrisă. Este necesar să aducem în atenție că dreptul fundamental, care deosebește viziunea liberalismului de celelalte filosofii politice, se poate sintetiza și în faptul că orice nu este interzis este permis⁴.

În modul descris viziunea arată că individul care atentează la drepturile și libertățile celorlalți va fi sancționat.

Prin urmare orice individ care viețuiește printre semenii săi, în contextul unei astfel de abordări, îi numim „*societate*” sau „*stat*”. Dacă studiem și cercetăm libertatea individuală la într-o abordare la nivel de țară atunci putem aduce în discuție abordarea pe două paliere și anume raporturile „*individ-societate*” și „*individ stat*”.

În primul raport este foarte importantă presiunea pe care o furnizează colectivitatea. Ea modelează, urmare a unui puternic dezacord al celorlalți, un comportament al persoanei conformist, respectiv un comportament care modelează potrivit unor norme clar definite, cum sunt cele rezultate din tradiție. Prin urmare supunerea individului la cutume și tradiții poate fi considerat ca o îngrădire a drepturilor și libertăților. Este necesar să menționăm că dacă este sau nu așa, putem constata că societățile diferă destul de mult în ceea ce privește modul dar și forța presiunii colective asupra individului. Dacă privim către societatea occidentală nu se poate să nu remarcăm că forța presiunii sociale asupra vieții individului a scăzut foarte mult..

Prin urmare societatea în ansamblu exprimă o tot mai mare toleranță față de modul de viață individual, tot mai diversificat. Astfel, apar și o serie de aspecte controversate în ceea ce privește limitele admise ale drepturilor și libertăților, în special referitoare la coerența familiei dar și grija pentru binele generațiilor viitoare.

În raportul „*individ-societate*” trebuie să avem în vedere și măsura în care normele interne (cum sunt cele morale) susțin și sunt de acord cu drepturile și libertățile în special cea economică. În societățile occidentale pe măsură ce în societate erau acceptate drepturi și libertăți din ce în ce mai ample se diminuează vizibil sprijinul psihosocial al năzuinței de libertate economică. Asta s-a întâmplat pe fondul teoriilor antiliberale, colectiviste⁵.

---

4 Maria Szyszkowska, „Constrângerea prin lege ca bază morală a societății”, în *Studia Polityczne*, nr. 1, 1991, pp. 61-71.

5 J. A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy*, New York, Editura Harper, 1950.

Falimentul socialismului a generat condițiile necesare consolidării respectului social față de dreptul și libertatea individului, proprietatea privată, libera inițiativă, piața liberă, dreptul de a încheia contracte. O atitudine asemănătoare s-a exprimat și în alte situații, pe fondul dezvoltării unor religii, cu ar fi protestantismul, care a și determinat „spiritul capitalismului”⁶.

3. Statul și dreptul și libertățile

Drepturile și libertățile reprezintă o chestiune importantă în raportul „*individ-stat*” care trebuie soluționată în mod corespunzător.

Ce este necesar să se întreprindă pentru ca statul să reprezinte garantul unor drepturi și libertăți generos proiectate și nu o structură care să limiteze libertate? Aceasta este o întrebare foarte importantă și chiar dacă nu reușim să răspundem exhaustiv, măcar am încercat să intuim o parte din răspuns. Ea a marcat timp de secole filosofia dar și practica politică.

În ultimul secol s-au confruntat două situații respectiv individualismul liberal și respectiv etatismul antiliberal. În cazul primei situații este de remarcat gradul mare de libertate individuală dar și riscul ca ea să fie atacată de alți indivizi dar și de stat. Viziunea liberală evidențiază că statul trebuie să se manifeste așa fel încât să înlăture încălcarea drepturilor și libertăților individuale de alți indivizi și totodată să nu le încalce chiar el. Mai simplu, viziunea liberală este că statul trebuie să reprezinte o structură puternică, care ocrotească drepturile și libertățile individuale generos reglementate. Statul are menirea să intervină doar în măsura în care va apăra aceste drepturi și libertăți. Statul și puterea politică trebuie să facă toate lucrurile pentru care au fost menite și pentru care sunt necesare. Este de luat în seamă și faptul că puterea politică trebuie să protejeze indivizii din țară de atacurile care se fac cu forța, brutale, frauduloase ale răufăcătorilor și trebuie să apere țara de inamici străini. Acestea sunt funcțiile care îi revin statului într-un sistem liber, în sistemul economiei de piață. Pentru ca aceste funcții să fie puse în aplicare este nevoie ca să fie găsită o soluție optimă. Astfel pentru ca drepturile și libertățile să nu se degradeze, în situațiile în care sub presiunea societății se adoptă unele reglementări în special în zona economică suntem de părere că soluția o reprezintă o reglementare adecvată de regulă de nivel cel mai înalt. Această reglementare poate fi chiar

---

6 Max Weber, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, Editura Antet, 2003.

Constituția care ar fi necesar să conțină, printre altele, reguli care să nu permită încălcarea drepturilor și libertăților individuale. Constituția trebuie să conțină un set de norme fundamentale și să reprezinte cadrul general care să permită, ulterior adoptării ei, reglementarea respectiv cadrul legislativ pentru adoptarea actelor normative de nivel juridic inferior.

În cazul celei de a doua situații a etatismului antiliberal acesta s-a bazat pe teoria potrivit căreia soluția dezvoltării este limitarea drepturilor și libertăților individuale, în special a cele economice, și sporirea drepturilor și zonei de influență a statului.

Dacă conștientizăm libertatea ca pe o serie de drepturi înscrise în legislația unei țări este important să creionăm trei dimensiuni mai importante.

În primul rând există mai multe drepturi menționate în actele normative precum dreptul la vot, dreptul de proprietate care nu se localizează la indivizi anume, respectiv la cetățeni în general, fiecare făcând apel la ele instinctiv.

În al doilea rând de alte drepturi generale nu pot face uz chir toți cetățenii. În speță libera inițiativă privată nu implică automat că toți cetățenii vor deveni întreprinzători, ci dor cei care posedă și unele abilități individuale. Cei care vor deveni întreprinzători urmare reglementării libertății economice au și drepturi mai vizibile referitoare la dreptul de proprietate. Prin urmare în mod similar nu oricine poate face uz în aceeași măsură de libertatea cuvântului.

În al treilea rând este vorba despre cum statul protejează fiecare individ în parte. Competiția loială în cadrul economiei de piață este cea care întărește sporirea liberei inițiative și derularea de activități economice eficiente în societate.

Concluzii și propuneri

Drepturile și libertățile în economia pieței libere sunt extrem de importante și proiectează comportamentul indivizilor și al întreprinzătorilor în societate. Pe cale de consecință este necesar ca aceste drepturi și libertăți să fie protejate și întărite de stat astfel încât ele să nu îngreădească sau să limiteze drepturile și libertățile celorlalți prin adoptarea de reglementări adecvate.

De asemenea propunem ca legislația în vigoare să fie analizată și corectată în sensul asigurării drepturilor și libertăților necesare unei compe-

țiții loiale între participanții pe piață care desfășoară tranzacții bilaterale în scopul desfășurării de activități economice eficiente.

Pornind de la abordarea din această lucrare drepturi generale, drepturi concrete și garantarea de către stat a acestor drepturi se pot analiza ulterior probleme referitoare la libertate, norme juridice și egalitate socială.

Bibliografie:

- ♦ Berlin, Isaiah, *Four Essays on Liberty*, Londra, New York, Oxford University Press, 1969.
- ♦ Mises, Ludwig von, *Liberty and Property*, Auburn University, Auburn, Alabama, Ludwig von Mises Institute, 1988.
- ♦ Hook, Sidney, *Paradoxes of Freedom*, Buffalo, New York, Prometheus Books, 1987.
- ♦ Schumpeter, J. A., *Capitalism, Socialism, and Democracy*, New York, Editura Harper, 1950.
- ♦ Maria Szyszkowska, „Constrângerea prin lege ca bază morală a societății”, în *Studia Polityczne*, nr. 1, 1991.
- ♦ Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, Editura Antet, 2003.